

**VÝSKYT RÔZNYCH POTRAVINOVÝCH ALERGIÍ
VO VYBRANEJ ČASTI POPULÁCIE NITRIANSKEHO KRAJA
OCCURRENCE OF DIFFERENT FOOD ALLERGIES
IN A SELECTED PART OF NITRA REGION POPULATION**

Gregorová Andrea, Fatrcová-Šramková Katarína

Katedra výživy ľudí, Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov, SPU v Nitre

Summary

We were examining the occurrence of food allergies in a selected part of Nitra region population. The research was carried out via questionnaires. 108 randomly chosen respondents aged between 10 and 20 were involved in the research and monitored for the occurrence of food allergies. The average age of the whole group of respondents was 15.67 ± 2.16 the average age of the monitored women was 15.57 ± 2.16 and men 15.76 ± 2.19 years. The evaluated group consisted of 54 males and 54 females. The research was done at a primary and secondary schools. Between the groups of men and women growing up in a countryside no statistically significant difference was discovered and this difference was not discovered either between the groups of men and women living in a town. The aim was to discover and compare the results of the incidence of food allergies between groups according to the sex and age. The most common symptoms of the food allergy among the respondents were also evaluated. The most frequent were gastrointestinal, dermatologic and respiratory problems. When evaluating the knowledge of terms related to the allergy, no statistically significant difference was discovered between the groups of men and women who recognize only certain terms. No statistically significant difference was found out neither in the group of men nor in the group of women who do not recognize any of the stated terms. Out of the whole group, only 18.52 % of the respondents suffered from a food allergy. 12.04 % of the women and 6.48 % of the men suffered from an allergy. 24.07 % of the subgroup of secondary school students suffered from an allergy and 12.96 % of primary school students. When examining the incidence of non-food allergies between the groups of men and women no statistically significant difference was discovered. The research results show that the incidence of food allergies was higher by 6.48 % among women than among men. The incidence of food allergies among students was higher among the secondary school students by 11.11 % compared to primary school students.

Key words: food allergy, questionnaire, respondents, allergy symptoms

ÚVOD

Alergia je prehnanou reakciou imunitného systému na kontakt s bežne neškodnými látkami. Táto citlivosť imunitného systému na vonkajšie vplyvy však u zdravých jedincov ochorenie nevyvoláva. Alergia je civilizačným ochorením súčasnosti, ktoré sa šíri ako nákaza. Alergické ochorenia väčšinou nepatria do kategórie tých vážnejších, ale i napriek tomu majú určitú dôležitosť, a to preto, lebo alergia sa týka každého štvrtého človeka vo vyspelých krajinách. Príznaky alergie sú rozdielne, môžu byť nepríjemné, ale aj také, ktoré vážne narušia kvalitu života. Dlhšie trvajúca alergia môže vyvolať depresiu, zhoršuje výkon na pracovisku i v škole, ruší súkromie a rodinnú pohodu postihnutého jedinca (Györgyi, 2009).

Prvýkrát použil pojem alergia viedenský pediater Clemens von Pirquet v roku 1906. U svojich pacientov si totiž všimol zvláštne reakcie na látky, medzi ktoré zaradil prach, peľ a niektoré potraviny (Vido et al., 2007). Alergia na potraviny vyvolávajú potravinové alergény väčšinou prostredníctvom špecifických IgE (Ferenčík et al., 2006).

XXX. Zoborský deň a XI. Západoslovenský deň o osteoporóze 2013

Výskyt potravinovej alergie, tak ako aj iných atopických ochorení, má vzostupnú tendenciu. Na celom svete postihuje 6 – 8 % detí do 3 rokov veku a 2 – 8 % dospelých. Rozdiely sú v jej spúšťačoch, ktoré kopírujú geografické, klimatické a tradičné podmienky jednotlivých svetadielov. Pre strednú Európu je typická alergia na mlieko, vajcia, plody mierneho pásma, hlavne orechy. V USA majú najväčšie problémy s alergiou na arašidy. Za posledných 5 rokov sa zdvojnásobila prevalencia alergie na burské orechy u amerických detí mladších ako 5 rokov. V našej zemepisnej oblasti strednej Európy, ale aj Škandinávie sú veľmi časté skrížené alergie medzi peľom a potravinami rastlinného pôvodu. Postihnutých je približne 50 % dospelých peľových alergikov. Priemerne 50 % všetkých anafylaktických reakcií je vyvolaných potravinou. Deti s atopickými ochoreniami majú vyššiu prevalenciu potravinovej alergie (Novotná, 2005).

Cieľom práce bolo zistiť výskyt potravinových alergií v skupinách podľa pohlavia a veku, resp. na základnej a strednej škole, zistiť najčastejšie prejavy alergickej reakcie u respondentov trpiacich na potravinovú alergiu, ďalej zistiť výskyt iných typov alergie a atopickej alergickej reakcie.

MATERIÁL A METÓDY

Do výskumu bolo zaradených 108 náhodne vybraných respondentov (54 osôb mužského a 54 osôb ženského pohlavia). Priemerný vek celého súboru respondentov bol $15,67 \pm 2,16$ rokov, žien $15,57 \pm 2,16$ rokov, mužov $15,76 \pm 2,19$ rokov. Výskum sme uskutočnili na základnej a strednej škole (na každej škole 54 študentov, z toho 27 chlapcov a 27 dievčat). Vekové rozmedzie respondentov bolo od 10 do 20 rokov.

Výskum sme uskutočnili pomocou dotazníkovej metódy. Na štatistické hodnotenie sme použili chí-kvadrát test. Pri vybraných parametroch sme testovali štatistickú významnosť rozdielov medzi vybranými skupinami na hladine významnosti $\alpha = 0,05$, pričom uvádzame aj hodnotenie tých parametrov, pri ktorých sa významnosť rozdielov nepotvrdila ($P \geq 0,05$). Porovnávali sme dve skupiny podľa pohlavia, označené v skratke bez ohľadu na vek ako skupina žien a mužov.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Z celého súboru potvrdilo výskyt potravinovej alergie 20 respondentov (18,52 %), a to 12,96 % z mužov a 24,07 % zo žien (tab. 1). Zo študentov na základnej škole (vo veku 10-15 rokov) trpelo alergiou 7 (6,48 %) a zo študentov na strednej škole 13 jedincov (12,04 %) (tab. 2). Súčasné údaje naznačujú, že pravá potravinová alergia postihuje 6 – 8 % dojčiat, 3-5 % malých detí a 2-4 % dospelých osôb (Muraro, 2006).

Tab. 1 Výskyt potravinovej alergie podľa vekových kategórií respondentov

Trpíte potravinovou alergiou?						
áno	Muži (n = 7)		Ženy (n = 13)		Spolu (n = 20)	
Veková kategória (roky)	n	%	n	%	n	%
10 – 15	2	3,70	5	9,26	7	6,48
16 – 20	5	9,26	8	14,81	13	12,04
nie						
nie	Muži (n = 47)		Ženy (n = 41)		Spolu (n = 88)	
Veková kategória (roky)	n	%	n	%	n	%
10 – 15	25	46,30	22	40,74	47	43,52
16 – 20	22	40,74	19	35,19	41	37,96

**XXX. Zoborský deň a XI. Západoslovenský deň o osteoporóze
2013**

Tab. 2 Výskyt potravinovej alergie u študentov podľa škôl

	Muži		Ženy		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
základná škola	2	3,70	5	9,26	7	12,96
stredná škola	5	9,26	8	14,81	13	24,07
spolu	7	12,96	13	24,07	20	18,52

V rámci celého súboru 69,44 % respondentov vyrastalo na vidieku. Z podskupiny 20 respondentov trpiacich na potravinovú alergiu až 75 % uviedlo, že vyrastali na vidieku bez signifikantného rozdielu medzi mužmi a ženami ($P \geq 0,05$).

Pri hodnotení výskytu jednotlivých alergizujúcich potravín u pozitívnych respondentov (t.j. mužov a žien trpiacich na potravinovú alergiu) sme zistili, že najviac respondentov trpí alergiou na ovocie (9 žien; tab. 3). K alergizujúcim potravinám tak patrili podľa poradia výskytu: ovocie > orechy > čokoláda > arašidy, vajcia, zelenina, iné > mlieko a mliečne výrobky, sója. Medzi iné potraviny, ktoré u respondentov vyvolávajú potravinovú alergiu, patrí med a sladkosti. Ryby a morské živočíchy nevyvolávajú alergickú reakciu ani u jedného z respondentov. Podľa Gabrovskej et al. (2010) sú orechy spoločne s arašidmi najsilnejšími potravinovými alergénmi, pretože už v malých dávkach sú schopné vyvolať smrteľné anafylaktické reakcie. Alergie na mlieko sú zaznamenané predovšetkým u dojčiat a malých detí. Výskyt alergie u detí do jedného roku je asi 2-7 % a po dosiahnutí tretieho roku života asi 87 % detí z tohto druhu alergie „vyrastie“ (Brychta et al., 2010a).

Tab. 3 Výskyt jednotlivých druhov alergizujúcich potravín u pozitívnych respondentov

Alergizujúce potraviny	Muži (n = 7)		Ženy (n = 13)		Spolu (n = 20)	
	n	%	n	%	n	%
mlieko a mliečne výrobky	0	0	1	7,69	1	5
arašidy	1	14,29	1	7,69	2	10
orechy	3	42,86	2	15,38	5	25
čokoláda	2	28,57	1	7,69	3	15
vajcia	2	28,57	0	0	2	10
sója	1	14,29	0	0	1	5
zelenina	1	14,29	1	7,69	2	10
ovocie	0	0	9	69,23	9	45
iné	1	14,29	1	7,69	2	10

Zisťovali sme aj výskyt nepotravinových alergií. Na nepotravinovú alergiu trpelo z mužov 18 (33,33 %) a zo žien 16 (29,63 %) bez signifikantnosti rozdielu ($P \geq 0,05$). Z celého sledovaného súboru bol výskyt nepotravinových alergií u 31,48 % respondentov. Významným zistením bolo, že súčasne trpelo na potravinovú alergiu a aj na iný druh alergie 11 respondentov, čo predstavuje 10,19 % z celého súboru a 55 % zo skupiny 20 respondentov trpiacich na potravinovú alergiu. Z podskupiny 54 žien sa táto alerggia vyskytla u 12,96 % a z podskupiny 54 mužov u 7,41 %. Vo výskume sme sa zamerali aj na zistenie vrodenej predispozície na alergické ochorenie, pričom sme zistili, že v podskupine pozitívnych respondentov trpia alergiou na potraviny aj ich blízki príbuzní. U 11 respondentov sa táto alerggia vyskytla u jedného z rodičov a u 2 respondentov trpí alergiou súčasne jeden z rodičov aj súrodenec. U 5 respondentov trpí alergiou iba ich súrodenec. Z podskupiny respondentov sa alerggia nevyskytla u nikoho z blízkych príbuzných u 4 z nich.

Hodnotili sme aj najčastejšie prejavy potravinovej alergie u respondentov. Zistili sme, že najčastejším prejavom alergie sú tráviace, kožné a respiračné problémy. Tráviace problémy

uviedlo 15 % pozitívnych respondentov. Alergia na potraviny sa najviac prejavila vo forme kožných problémov, čo uviedlo až 90 % pozitívnych respondentov. U pozitívnych respondentov sme zisťovali, v akom veku oni sami alebo ich príbuzní, rodičia spozorovali príznaky potravinovej alergie. U mužov bol najnižší vek objavenia alergie 2 roky a najvyšší vek 15 rokov. Priemerný vek bol u nich $7,71 \pm 4,62$ rokov. Najnižší vek, v ktorom bola u žien spozorovaná potravinová alergia bol 4 roky a najvyšší vek bol 15 rokov. Priemerný vek objavenia alergie bol u žien $8,77 \pm 2,99$ rokov.

Podľa autorov Burkhard a Degitz (2009) je práve vyhýbanie sa alergénom najdôležitejším opatrením pri liečbe a prevencii alergických ochorení. Dôležité je aj odstránenie alebo zredukovanie alergénu, samozrejme, ak je to možné. Riziko rozvinutia alergických ochorení u dieťaťa je približne 25 % v tom prípade, ak je atopikom jeden z rodičov. V prípade, ak sú obaja rodičia atopikmi, riziko stúpa až na 50 %.

Signifikantný rozdiel sme v hodnotenom súbore nezistili medzi mužmi a ženami, u ktorých sa nevyskytla nepotravinová alergia; ďalej ani v prípade rôznych spôsobov informovanosti o možnostiach liečby klasickou medicínou; pri posudzovaní užívania liekov u respondentov; pri neužívaní liekov; ani pri hodnotení znalosti pojmu anafylaktický šok; ako aj pri skúmaní toho, či by respondenti dokázali poskytnúť prvú pomoc človeku, ktorý by mal anafylaktický šok alebo astamtický záchvat.

ZÁVER

Z výsledkov výskumu vyplýva, že vyšší výskyt potravinovej alergie bol zaznamenaný u žien (o 6,48 % viac) v komparácii s mužmi. Výskyt alergie bol u študentov strednej školy vyšší o 11,11 % v porovnaní so študentami základnej školy. K najčastejším potravinovým alergeénom patrili ovocie, orechy a čokoláda ($P \geq 0,05$).

Pri zisťovaní štatisticky významných rozdielov medzi skupinou mužov a žien sme nepotvrdili významné rozdiely v prípade všetkých hodnotených ukazovateľov. Návrhom na zlepšenie situácie v tomto ohľade je zvýšiť celkovú informovanosť verejnosti o potravinových alergiách, ako aj o možnostiach prístupu k nim v dennej praxi.

Práca bola riešená v rámci projektu KEGA 025SPU-4/2012.

LITERATÚRA

1. BURKHARDT, D., DEGITZ, K. 2009. Správna terapia In *Alergie – čo by ste mali vedieť*. Bratislava : Ikar, 2009. 112 s. ISBN 978-80-551-1952-6.
2. FERENČÍK, M. et al. 2006. *Imunológia a alergológia v základných heslách a termínoch*, Bratislava : FABER, 2006. 425 s. ISBN 80-89104-82-7.
3. GYÖRGYI, M. 2009. *Alergia - civilizačné ochorenia súčasnosti*. Bratislava : Kalligram, 2009. 128 s. ISBN 978-80-8101-161-0.
4. MURARO. 2006. Výskyt potravinovej alergie In *MORRIS, A. J. Potravinové alergie, Závery vzdelávacieho cyklu EAACI/GA2LEN*. [online], 2006. [cit. 2013-20-02] Dostupné na : <<http://www.alergia.sk/files/potravinove%20alergie.pdf>>.
5. NOVOTNÁ, B. 2005. Alergie zažívacieho traktu. In *Interní medicína pro praxi*, roč. 7, 2005, č. 11, s. 492. ISSN 1212-7299.
6. VIDO, Ľ., GUĽOVIČ, J., JURIS, P. 2007. Výsledky cielených kontrol potravinových alergénov v košickom kraji. In *Slovenský veterinársky časopis*, roč. 32, 2007, č. 1, s. 9-10. ISSN 1335-0099.